

**Samverkan kring
hållbar stadsutveckling inom
Mistra Urban Futures**

Göteborgsregionens kommunalförbund 2014

Förord

Göteborgsregionens kommunalförbund, GR, är en av sju parter i det internationella kunskapscentrumet för hållbar stadsutveckling – Mistra Urban Futures.

GRs viktigaste uppgift är att företräda de medlemskommuner som vill delta. Här ges nya möjligheter att utveckla ett tvärsektoriellt samarbete i nätverk samt att tillsammans med forskare och näringsliv ta fram ny kunskap för att lösa komplexa utmaningar inom stadsutvecklingsområdet (ur Verksamhetsinriktning och budget för GR 2014).

Rapporten som du håller i din hand ges sedan 2011 ut årligen för att återspegla hur GRs arbete med hållbar stadsutveckling i Mistra Urban Futures ser ut. Rapporten bygger på den samverkan och kunskapsuppbyggnad som sker i GRs Mistra Urban Futures nätverk där alla 13 medlemskommuner deltar i mer eller mindre omfattning. Vill du veta mer om arbetet eller något särskilt projekt är du varmt välkommen att kontakta undertecknad!

Lisa Ström

Samordnare Mistra Urban Futures, Göteborgsregionens kommunalförbund

Bild: Ylva Löf.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	4
1.1 Mistra Urban Futures – aktuellt 2013–2014.....	4
1.2 Göteborgsregionens kommunalförbunds (GR) medverkan	5
1.3 Mistra Urban Futures nätverk.....	5
2. AKTUELLA FRÅGOR, UTMANINGAR OCH KUNSKAPSBEHOV	7
2.1 Dialog med näringslivet	7
2.2. Stationsnära planering	8
2.3 Socialt hållbar stadsutveckling.....	10
2.4 Dialog i stadsbyggandet.....	12
2.5 Stadens system (avfall, infrastruktur och energi) och koppling till människa och miljö	13
2.6 Urban grönska	14
2.7 Övrigt.....	16
3. KOMMUNERNAS ERFARENHETER OCH FORTSATTA MEDVERKAN ...	18
4. MEDVERKAN I RAPPORTEN.....	22

1. Inledning

1.1 Mistra Urban Futures – aktuellt 2013–2014

Mistra Urban Futures är ett globalt centrum för hållbar stadsutveckling som ska ta fram verkningsfull och relevant kunskap i samverkan mellan praktik och akademi. I det arbetet finns fem plattformar; Göteborg (Sverige), Manchester (Storbritannien), Kisumu (Kenya), Shanghai (Kina) och Kapstaden (Sydafrika).

Centrumet bygger på samverkan mellan näringsliv, intresseorganisationer, allmänhet och myndigheter och förverkligas genom de sju konsortieparterna (Göteborgsregionens kommunalförbund, Västra Götalandsregionen, Göteborgs stad, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, IVL svenska miljöinstitutet, Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola) samt Mistra (stiftelsen för miljöstrategisk forskning) och Sidas beslut om stöd. Centrumets verksamhet finansieras även av externa forskningsfinansiärer, exempelvis Vinnova och Forskningsrådet Formas.

Den strategiska planen för 2012–2015 har fastslagit att Mistra Urban Futures uppdrag är att leverera nya kunskaper, ansatser, verktyg och arenor för att kunna skapa urbana miljöer som är rättvisa, gröna och täta. Med detta menas städer som är inkluderande, berikande, resurssnåla, klimatanpassade, hälsosamma, effektiva och goda att leva i.

Under 2013–2014 har ett stort fokus legat på att utveckla samarbetet mellan alla ingående parter samt att hitta nya samarbetspartners och utveckla pågående projekt. Ambitionen är att centrumet successivt ska fasa ut stödet från stiftelsen för miljöstrategisk forskning och vara självgående efter år 2019.

Ett tjugotal projekt är igång på Göteborgsplattformen och engagerar ett hundratal forskare och praktiker. Mistra Urban Futures arrangerar och deltar också i en rad olika konferenser och event, bland annat lunchseminariet Urban lunch time, forskningsseminariet Urban Research och samtalsserien Mellanrum.

I januari 2014 flyttade centrumet till nya lokaler på Läraregatan 3 i Göteborg. En ny styrelse har tillträtt med Thomas Rosswall som styrelseordförande istället för Ines Usman. David Simon ersätter Lars Reuterswärd som centrumdirektör. Ann-Louise Hohlfält som är ansvarig för Göteborgsplattformen ersätts av Mikael Cullberg från Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Under 2015 kommer Mistra (stiftelsen för miljöstrategisk forskning) att utvärdera centrumet och ta beslut om fortsatt finansiering för kommande verksamhetsperiod 2016–2019. Ett brett och gediget arbete pågår med att sammanställa dels en rapport som beskriver utvecklingen av centrumet 2010–2014 samt en ny strategisk plan som blickar framåt.

1.2 Göteborgsregionens kommunalförbunds (GR) medverkan

För GR innebär en medverkan i Mistra Urban Futures att vi stärker bilden av Göteborgsregionen internationellt i strävan efter en mer hållbar stads- och regionutveckling. Vi skapar även lokal nytta och mervärden genom en ökad analys och kunskapsproduktion i pågående arbete och processer. Flera strategiska frågor som är väsentliga inom GRs verksamhet har en direkt koppling till Mistra Urban Futures prioriterade områden rättvisa, gröna och täta städer. Exempelvis regionförstoring och satsningar på trafikinfrastruktur, men också det livslånga lärandet och en fungerande arbetsmarknad. Genom att bli bättre på att samverka kan ny kunskap tas fram som leder till kloka beslut som kan forma stadsutvecklingen i en mer hållbar riktning och göra skillnad för miljö och människors liv i städer världen över.

1.3 Mistra Urban Futures nätverk

Gemensam kunskapsproduktion är ett måste för att kunna möta framtidens krav på förändring. Praktiska erfarenheter och kunskaper från kommunerna är en viktig del för att vi ska hitta goda och effektiva lösningar på komplexa miljö- och samhällsproblem i städer.

Nätverkets syfte och uppgift är att bidra till att ta fram kunskap som är relevant och kan göra skillnad för människor och miljön i städer, genom att:

- bevaka kunskapsbehov i medlemskommunerna
- uppmärksamma intressanta utmaningar och utvecklingsprocesser i medlemskommunerna
- sprida resultat och kunskap i medlemskommunerna
- bidra till årlig uppföljning av GRs medverkan i Mistra Urban Futures

Nätverket träffas 6 gånger per år. Du kan läsa mer om nätverket på www.grkom.se/mistraurbanfutures

Upplägget i den här statusrapporten är att kort redogöra för:

- Kommunernas aktuella frågor, utmaningar och kunskapsbehov inom området hållbar stadsutveckling
- Kommunernas erfarenhet och nytta av medverkan i Mistra Urban Futures
- Förväntningar inför framtiden.

Bilder: Yva Löf.

2. Aktuella frågor, utmaningar och kunskapsbehov

GRs MISTRA URBAN FUTURES-NÄTVERK har identifierat 6 fokusfrågor som är relevanta för GR att fokusera på inom Mistra Urban Futures:

- Dialog med näringslivet
- Stationsnära planering
- Socialt hållbar stadsutveckling
- Dialog i stadsbyggandet
- Stadens system (avfall, infrastruktur och energi)
- Urban grönska

Dessa 6 frågor utgör teman på nätverkets träffar och för varje träff utses en kommun vars kontaktperson är värd för mötet. Kontaktpersonen planerar mötet tillsammans med samordnaren på GR och bjuder in relevanta aktörer inom temat, både forskare, myndigheter eller företrädare för näringslivet. Syftet med träffarna är att föra GRs arbete inom Mistra Urban Futures framåt genom att både sprida kunskap från pågående projekt och initiera projektutveckling som kan berika pågående processer i kommunerna.

2.1 Dialog med näringslivet

Affärsdriven stadsutveckling

Fokusgrupp Göteborgsregionen, är ett delprojekt inom kunskapsområdet Affärsdriven stadsutveckling och består av representanter för fyra kommuner i GR: Öckerö, Härryda, Partille och Mölndal. Gruppen samordnas av Sveriges Tekniska Forskningsinstitut och har även haft projektstöd av Partille kommun. Varje kommun presenterar ett aktuellt projekt som kommunen anser särskilt intressant avseende affärsdriven hållbar stadsutveckling. De aktuella praktikfallen representerar någon typ av utveckling av centrum eller transportnod förutom ett praktikfall – Partille kommuns nya översiktsplan. Avsikten med delprojektet är att identifiera gemensamma hinder och utmaningar för fortsatt kunskapsutveckling kring dialog och samverkan mellan offentliga och privata aktörer.

Fokusgruppen har under ett års tid (april 2013 – april 2014) genomfört seminarier, arbetsgruppmöten, studiebesök och dialog med forskare och identifierat följande frågeställningar:

- Hur ser samverkan se ut mellan kommun och privata aktörer i planprocesser? Hur möter kommunen upp denna samverkan internt?
- Hur kan styrning och samverkan i planprocesser förstås? Vem äger processen? Vem har makten? Vem äger marken? (kommun eller näringsliv) Vem bygger och för vem?

- Hur kan en gemensamt framtagna överenskommelse mellan kommun och näringsliv med vision och mål för olika områden hålla över tid och leva kvar?
- Hur påverkar livsstilar och sociala intressen vilka funktioner som behöver finns i staden?
- Hur kan ekonomiska värden (mark och fastighetsvärden) förstås och kopplas till önskvärda funktioner? Hur skapas exempelvis mer värde av marken så som utrymmen och mark för parkeringsplatser? Hur kan man skapa funktioner som inte ger lika mycket ekonomiskt värde – exempelvis lokaler i bottenplan?
- Hur ser kommunens roll ut i ett regionalt perspektiv? Vilken roll har olika noder i en tillväxtregion?

Näringsliv i stadsutveckling

Under året har även ett arbete om näringsliv i stadsutveckling initierats av GR, BRG, Kungälv, Mölndal och Göteborg utefter en hypotes om att en gemensam kunskap, insikt och förståelse för näringslivets villkor i stadsplanering ger en god grund för samverkan och en hållbar samhällsutveckling. Gruppen ställer frågor om:

- Hur ser näringslivets behov och preferenser/drivkrafter ut samt hur kopplas det till den fysiska strukturen?
- På vilket sätt har olika geografiska områden olika förutsättningar för olika näringar?
- Hur kan man förstå lokalisering och lokaliseringsförutsättningar för den här regionen i syfte att stärka vår konkurrenskraft?
- Hur kan vi stödja processer som underlättar en långsiktigt hållbar etablering av företag i regionen?

Fortsatt arbete

Mot denna bakgrund föreslås att Mistra Urban Futures initierar en kunskapsöversikt/litteraturstudie kring dessa frågeställningar. Arbetet ska genomföras av forskare på Sveriges Tekniska Forskningsinstitut SP och ses som en förstudie till ett större forsknings-/kunskapsprojekt och innehåller därför även moment av nätverksaktiviteter och planering inför en fortsättning av arbetet 2015.

Genom ovan beskrivet arbete så finns en tydlig bild av erfarenheter och utmaningar inom praktiken och kunskapsöversikten ska därför i första hand beskriva forskningsläget i tre syften:

- Att tillgängliggöra detta för praktik- och policysfär inom Göteborgs-plattformen
- Att identifiera nya forskningsfrågor med såväl inomdisciplinär som tvärvetenskaplig relevans
- Att utgöra grunden för en dialog med övriga plattformar inom Mistra Urban Futures

2.2. Stationsnära planering

Det urbana stationssamhället – vägen mot ett resurssnålt resande

Sedan september 2013 har Amie Ramstedt (GR) tillsammans Alice Dahlstrand (Regional målstrateg för trafiksäkerhet i Trafikverket region väst) haft rollerna som processledare på 50 procent i projektet *Det urbana stationssamhället – vägen mot ett resurssnålt resande*.

I dagsläget deltar Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Trafikverket, Boverket, Västra Götalandsregionen, GR och kommunerna Ale, Alingsås, Göteborg, Kungälv, Lerum, Partille, Stenungsund, Trollhättan, Varberg, Borås och Härryda i projektet.

Under hösten 2013 och början av 2014 har processledarna träffat representanter från de deltagande aktörerna och flera workshops och seminarier har genomförts. Följande fokusområden har identifierats utifrån kommunernas utmaningar och kunskapsbehov:

- Buller, vibrationer och risker
- Livsstilsvärden, identitet och marknadsföring
- Samverkan och dialog
- Struktur av ett hållbart samhälle och estetik/design
- Markanvändning och markvärden
- Flexibla hållbara transporter
- Mindre stationssamhällens möjligheter att bidra till en regional utveckling

Flera delprojekt har initierats och befinner sig i olika faser.

Trafikverket och SP har startat delprojektet *Säkerhet och god ljudmiljö i det urbana stationssamhället*. Projektet fokuserar på hur man kan motverka problem med risker och buller/vibrationer. I dagsläget utgör dessa hinder för förtätning med bostäder och verksamheter i stationsnära lägen. Dels på grund av otydlig ansvarsfördelning och motstridiga riktlinjer, vilket även uppmärksammats genom regeringens förslag om förändringar i miljöbalken och plan- och bygglagen. Dels på grund av brister i dagens lösningar avseende krav på funktionalitet och estetik i urbana lägen. Projektets mål är att inventera och visa på goda exempel med befintliga lösningar, utveckla innovativa multifunktionella lösningar som kan bli attraktiva och demonstrera nya lösningar i några kommuner.

Inom området ”samverkan och dialog” planeras en förstudie. Förstudien

syftar till att ur en serie fokusgrupper samla viktig empirisk kunskap om kunskapande strukturer och relationer mellan aktörer som arbetar med att utveckla stationssamhällen och ska utföras i ett samarbete mellan Radar, Malmö högskola och Högskolan i Halmstad. Fokusgrupperna kommer att bestå av tjänstemän och politiker i ett antal utvalda stationssamhällen i Västra Götaland, Region Skåne och Halland. I arbetet deltar även Trafikverket, Länsstyrelser och berörda regioner.

Västra Götalandsregionen, GR, Ale kommun, Alebyggen, Balder AB, Viktoria Swedish ICT, Chalmers, SP och IVL lämnade i januari 2014 in en ansökan till VINNOVA för steg 1 i utlysningen "Utmaningsdriven innovation" som blev beviljad i maj. Projektet ska utveckla innovationer för en mer effektiv användning av värdefull stationsnära mark, skapa möjligheter och incitament för människor att välja ett hållbart resande till och från stationen samt innovationer i det offentliga rummet som stöttar det lokala näringslivet och en social sammanhållning.

Västra Götalandsregionen och Region Halland har tillsammans med Trollhättans kommun och kulturgeografiska institutionen vid Göteborgs universitet initierat en studie om mindre stationssamhällens möjligheter att bidra till en regional utveckling.

Västra Götalandsregionens kollektivtrafiksekretariat spånar även tillsammans med Lerums kommun och Ale kommun om ett delprojekt för att i realiteten testa metoder för att gynna ett hållbart resande.

2.3 Socialt hållbar stadsutveckling

Kairos

Kairos betyder "det gyllene tillfället" och initierades av de politiskt styrda parterna i Mistra Urban Futures. Projektet startades som en projektutvecklingsprocess som pågick ungefär ett år. Många personer från olika organisationer involverades i tre workshops och flertalet arbetsmöten under våren 2012 och resulterade i en projektansökan till Mistra Urban Futures i juni. Projektgruppen kom igång under hösten 2012 och har utvecklat två delprojekt med fler personer och mer finansiering från bland annat SKL, Sveriges Kommuner och Landsting.

Projektet fokuserar på grundfrågan "Varför blir det som det blir när vi vill så väl?" En viktig del är att belysa målkonflikter. De två delprojekten handlar om dialog och om barn och ungas medskapande.

Samverkansarbete och forskning kring medskapande i Gråbo

Lerums vision om att bli ledande miljökommun skapade ett sammanhang för att arbeta mer i Gråbo och göra Gråbo till en pilot för en hållbar tätort. I arbetet med pilot Gråbo har delaktighet och medskapande blivit ledord.

Idag finns en medskapandegrupp i Gråbo som består av föreningsföreträdare, enskilda näringsidkare, kyrkan och representanter från kommunstyrelsen. Medskapandegruppen har tagit initiativ till och levererat ett antal olika resultat.

Mistra Urban Futures, Chalmers och Lerums kommun bidrar till doktoranden Lisa Bombles följeforskning i Gråbo som syftar till att utveckla kunskap och kartlägga framgångsfaktorerna för hur ökat medborgardeltagande kan initieras och stödjas i Gråbo men även i andra sammanhang och verksamheter. Iakttagelser har avrapporterats till kommunen under arbetets gång och har på så sätt påverkat och utvecklat processen i Gråbo. En akademisk studie om kommunikation och deltagande i planeringsprocesser genomförs där slutresultatet blir tre artiklar som bygger på varandra.

Lisa har i sitt arbete bland annat upptäckt att medborgare upplever att kommunen pratar med en röst trots att det egentligen är flera olika röster. Ofta bjuds

Bild: Yva Löf.

Bild: Yva Löf.

Bild: Emilie Göransson.

medborgare in att delta när man redan bestämt sig för vilka problem som ska lösas.

En annan lärdom är att det är viktigt att samtalet får fortsätta, att ta med sig det som kommit fram i tidigare dialog till nästa dialog för att skapa ett kontinuerligt samtal. Att hela tiden berätta vad som hänt sen samtalet skedde förra gången. Att arbetet med delaktighet och medskapandegruppen i Gråbo har fått växa fram successivt har varit en förutsättning för att arbetet inte har gått i stå.

Delad stad

Hur urban segregation och social hållbarhet relaterar till den byggda miljön och till stadsbyggnad, är i fokus för den forskning som bedrivits under många år på Arkitekturskolan KTH inom forskargruppen Spatial Analys och Design. Syftet med forskningen är att öka förståelsen av rummets betydelse i segregationsfrågan liksom hur stadsbyggandet kan spela en positiv roll i sammanhanget.

Forskningsprojektet *Dela[d] Stad* syftar till att konkretisera och operationalisera denna stadsbyggnadsforskning just i Göteborg och att bygga broar mellan forskning och praktik. Uppdraget är initierat genom behov uttryckt av Göteborgs Stad. Arkitekturskolan KTH tillsammans med representanter från Boverket, Göteborgs Stad och Mistra Urban Futures avser att pröva metodiker och förhållningssätt i studier i de fyra stadsdelar som omfattas av arbetet med "Urban Utveckling"¹. Som ett fortsatt arbete av projektet genomförs under hösten 2014 en seminarierie där Göteborgsregionen och övriga storstadsregioner deltar. Ambitionen är att utbyta erfarenheter och fånga upp behov av fortsatt kunskapsuppbyggnad.

2.4 Dialog i stadsbyggandet

Samarbete med Boverket i deras regeringsuppdrag

Under sommaren 2013 fick Boverket ett uppdrag om utveckling av medborgardialog och boendeinflytande. I november arrangerade Boverket tillsammans med Mistra Urban Futures ett seminarium då kommunala tjänstemän och forskare bjöds in för att delge erfarenheter och kunskap kring medborgardialog. Resultatet av uppdraget redovisades av Boverket i maj 2014 i form av en vägledning i medborgardialog vid fysisk planering som finns tillgänglig på Boverkets hemsida. Det finns även en vägledning för boendeinflytande.

Projektidé om stadsbyggnadsdialogens omfattning, former och resultat

För att fördjupa kunskapen kring dialog i stadsbyggande har GR tillsammans med Göteborg Stad, Alingsås, Tjörns kommun och KTH inom Mistra Urban Futures tagit fram en idé om ett forskningsprojekt med start 2014 och med ambition att pågå 2–3 år framåt.

Ambitionen med projektidén är att kartlägga och förstå stadsbyggnadsdialogens omfattning, former och resultat med fokus på de tre svenska storstadsregionerna Göteborg, Malmö och Stockholm. I projektutvecklingen medverkar Göteborg Stad, Alingsås, Lerum och Tjörn från Göteborgsregionen, Malmö stad, Lund, Landskrona och Kristianstad från Skåne-regionen och Stockholm stad, Botkyrka, Nacka och Upplands Väsby från Stockholmsregionen, samt Boverket och Sveriges kommuner och landsting, SKL. Alingsås deltar också med en projektsamordnare som håller ihop projektutvecklingsprocessen tillsammans med forskarna från KTH.

1. Urbant utvecklingsarbete är en del av integrationspolitiken. Urban utveckling avser kunskapsbaserade och tvärsektorielt samordnade insatser för bättre utveckling i stadsdelar med ett utbrett utanförskap (www.regeringen.se)

Projektidén bygger på två syften:

- Att skapa en bred förståelse för när och hur nya former för stadsbyggnadsdialoger praktiseras och vilka resultat dessa processer medför.
- Att analysera stadsbyggnadsdialoger i relation till värden som rättvisa, legitimitet och effektivitet i stadsplanering och representativ demokrati.

Det empiriska material som strävas efter är en bred kartläggning av stadsbyggnadsdialoger i storstadsregionernas utvalda kommuner sedan 2000-talet. Projektidén har beviljats projektutvecklingsmedel från Mistra Urban Futures som använts för att skriva en forskningsansökan till Forskningsrådet Formas. Besked väntas i november.

Under hösten planeras ett seminarium/konferens som syftar till att bjuda in forskare och praktiker för att dela med sig av kunskap och problematisera kring frågorna.

2.5 Stadens system (avfall, infrastruktur och energi) och koppling till människa och miljö

Urban Metabolism

Urban metabolism är ett kunskapsområde inom Mistra Urban Futures som är under utveckling. I dagsläget arbetar en projektledare på Svenska miljöinstitutet IVL på halvtid för att initiera olika projektidéer och hitta samarbetspartners inom området.

Ett samarbete har inletts med Chalmers tekniska högskola kring en projektidé om att utveckla och testa en ny unik metod som syftar till att mäta miljöpåverkan från konsumtion av resurser. Ambitionen är att metoden ska kunna användas som ett verktyg för att utveckla strategier, mål och åtgärder för en mer hållbar konsumtion på lokal, regional och nationell nivå. Som en del av projektet är en pilotstudie i Lerums kommun planerad och en förstudie är genomförd. Renhållningsenheten i Lerum deltar i projektet och har bland annat bidragit med statistikuppgifter. Andra potentiella samarbetspartners är Västra Götalandsregionen och Göteborg, Malmö och Stockholm stad. I april 2014 skickades en ansökan till Forskningsrådet Formas om forskningsmedel till projektet och besked väntas i slutet av året.

Ett annat projekt som kallas *Innovationer för avfall som resurs* och är ett samarbete mellan SP, Sveriges Tekniska forskningsinstitut, Lots Design, IVL Svenska Miljöinstitutet, Stena Recycling, Borås Energi och Miljö samt Kretslopp och Vatten Göteborgs Stad har i år fått medel från Vinnova. I projektet finns också en aktörsgrupp med representanter från olika intressenter, bland annat GR. Projektet tar utgångspunkt i att dagens system för att samla in och ta hand om avfall inte är tillfredsställande, varken för hushåll eller för de intressenter som bidrar med tjänster för att omvandla avfall till resurser. Mycket ansvar läggs på individen, och dennes förmåga att hantera avfall på ett ansvarsfullt sätt. Därför behövs mer kunskap om människors drivkraft och beteende i existerande system, och innovationer utifrån människors verklighet behöver tas fram. Projektet vill skapa innovationer som ändrar fokus från avfallshantering till hantering av värdeskapande resurser redan i insamlingsledet.

WISE-delprojekt om beslutsmodeller

Inom forskningsprojektet *WISE – Well-being In Sustainable cities* – bedrivs forskning i syfte att analysera hur omställning till ett hållbart samhälle kan kombineras med, och drivas på av, åtgärder som ökar människors välbefinnande. En reflektion som tagits upp för diskussion är att samhällets trafikplanering under lång tid utgått från antaganden om fortsatt växande vägtrafik men att det sannolikt krävs ett ”spårbyte” för att nå en hållbar utveckling. Som en följd av denna diskussion har ett delprojekt om beslutsmodeller initierats. Delprojektet har undersökt om och hur Trafikverkets nationella planeringsinriktning, baserad på underlag från prognosmodellen Sampers, kan kombineras med en målstyrd regional planering med K2020 som konkret exempel.

Studien har skett i ett samarbete mellan Trafikverket, GR, Göteborg Stad trafikkontoret, Västtrafik och Sweco och har baserats på två huvudsakliga frågeställningar:

- Kan Sampers generera ett resande enligt målbilden för K2020?
- Om resandet enligt målbilden kan genereras; hur kan ett K2020-scenario i Sampers se ut?

Studien har visat att det i Sampers finns stora möjligheter att ändra förutsättningar och generera resandeprognoser med minskat bilresande. Det innebär ett nytt användningsområde för modellen som därmed kan användas för backcastinganalyser i syfte att kvantifiera effekter av åtgärder som styr mot framtida målbilder. Trafikprognosen utifrån K2020-scenariot har visat att markanvändning enligt GRs strukturbild, kraftigt ökade parkeringsavgifter och minskat bilinnehav skapar förutsättningar för att målbilden enligt K2020 kan uppnås.

Rapporten kommer att finans tillgänglig på www.mistraurbanfutures.org.

2.6 Urban grönska

Ekosystemtjänster

Forskningsprojektet *Värdering av ekosystemtjänster* är transdisciplinärt och pågår 2013 till 2016. Projektet finansieras framförallt av Forskningsrådet Formas och stöds av Mistra Urban Futures och Trafikverket. I projektet medverkar Trafikverket, Park och naturförvaltningen i Göteborg Stad, Göteborgs universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Gävle universitet och Chalmers.

För GRs del är projektets kommande resultat framförallt relevant i arbetet med regional grön och blåstruktur, där ett delprojekt handlar om ekosystemtjänster.

Bild: Emilie Göransson.

Bild: Yva Löf.

Grön produktion

Grön produktion är ett utvecklingsprojekt som handlar om att skapa förutsättningar för stadsnära odling med ekonomisk bärighet i och omkring staden. Projektet leds tillsammans av Chalmers Tekniska Högskola, IVL Svenska Miljöinstitutet och Studieförbundet. Projektet drivs i nära samverkan med följande parter: Länsstyrelsen Västra Götalands län, Pilotprojektkontoret, Stadsjord, Göteborgs Stad genom Utveckling Nordost, Fastighetskontoret samt Miljöförvaltningen, Changemaker och Coompanion. Projektet har beviljats ekonomiskt stöd från Delegationen för Hållbara städer.

I arbetets första kartläggande fas under 2013 identifierades två fokusfrågor, nämligen utbildning och affärsmodeller. Under 2014 har olika aktiviteter tillsammans med både konsumenter och producenter genomförts i syfte att stärka andelsjordbruk i Västsverige.

Kommunerna kan spela en roll som konsument av närodlat, exempelvis med mer med säsongsbetonade måltider i skolan och närodlat mat på äldreboenden. Folkbildning är också viktigt, både för privata konsumenter och offentliga konsumenter.

Stad och land

Under året har Västra Götalandsregionen initierat ett samarbete med SLU, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, GR och Mistra Urban Futures för att hitta

utvecklingsfrågor där stad och land har ömsesidig nytta. En arbetsgrupp har bildats och ett seminarium planeras till hösten 2014 för att inleda ett utvecklingsarbete.

2.7 Övrigt

Governance and Policy for Sustainable Cities (GAPS)

Mistra Urban Futures har ett internationellt pilotprojekt som heter *Governance and Policy for Sustainable Cities (GAPS)* och som Göteborg, Kapstaden och Manchester medverkar i. Projektet syftar till att kartlägga och jämföra utmaningar, strategier och åtgärder inom hållbar stadsutveckling i dessa regioner. Projektet startade 2012 och avslutas under 2014. Arbetet på Göteborgsplattformen har drivits av Länsstyrelsen i Västra Götalands län och forskare från förvaltningshögskolan och har haft storstadsregionen (GR) i fokus. I den första fasen av projektet har utmaningarna social polarisering (segregation), bristande infrastruktur och klimatförändringar identifierats och beskrivits. I nästa fas i projektet så har syftet varit att undersöka hur dessa utmaningar hanteras i GRs strategi *Hållbar tillväxt* från 2013 och på vilket sätt hållbarhetspolitiken i Göteborgsregionen är sammanhållen. Rapporterna färdigställs under året och finns tillgängliga på centrumets hemsida.

Följeforskning 3K

Delegationen för hållbara städer stöttade nio investeringsprojekt i Sverige, tre av projekten ligger i Västra Götalandsregionen: Kvillebäcken, Krokslätt och Kongahälla. De har tillsammans fått 70 miljoner att använda under åren 2012–2014. I alla tre områden ska nya bostäder byggas som är energieffektiva och fokus är på samtliga tre hållbarhetsperspektiv – social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Mistra Urban Futures följerforskar dessa tre projekt.

Några intressanta frågeställningar som kommer vara del av följerforskningen är hur medlen från Delegationen för hållbara städer använts, hur sker implemente-

ringen av de strategier som finns framtagna och vad innebär de tre hållbarhetsperspektiven? Hur tolkas de tre perspektiven och vilka verktyg används? Målet är att ta lärdomar från dessa tre projekt så att liknande projekt i framtiden kan genomföras på ett ännu bättre sätt.

Under hösten 2014 presenteras de två första rapporterna om Kvillebäcken. Arbetet pågår även med att skriva om Krokslätt. Eftersom detaljplaneprocessen med Kongahälla har dragit ut på tiden har det dock varit svårt att bedriva följeforskning kring hur dessa medel från delegationen har använts.

Staden som värdenätverk

Det är välkänt att kapital och människor attraheras till städer, men vi vet inte vad som ligger bakom det. Några centrala teman i projektet *Staden som värdenätverk* är; vad är det i urbana miljöer som boende, besökare och entreprenörer värderar högt? Hur bildas deras uppfattningar om värdet av en plats eller en fastighet? Vilka upplevda värden driver ekonomiska värden?

Tjörns kommun och Mölndal stad har deltagit i projektet där även Göteborgs Stad, Chalmers, Göteborgs universitet, Hyresgästföreningen, YIMBY och Fastighetsägarna i Västra Götaland medverkar. Projektet pågår från april 2012 till mars 2016.

Bild: Viva Löt.

3. Kommunernas erfarenheter och fortsatta medverkan

För att utvärdera GRs arbete i Mistra Urban Futures har nätverket i en fokusgruppintervju samt via e-post besvarat frågor om erfarenheterna och nyttan av Mistra Urban Futures och hur de ser på framtida samverkan. Nedan följer en sammanfattning.

Nätverk och seminarier

En av de viktigaste nyttorna med centrumet är möjligheten att dela kunskap och erfarenheter av att arbeta med olika frågor och att Mistra Urban Futures erbjuder tillgång till ett brett nätverk. Att nätverket är ganska Göteborgsbaserat upplevs

som bra eftersom kommunerna i regionen därmed skapar samsyn om vilka frågor som är viktiga att ta fram mer kunskap om i syfte att uppnå en hållbar stads- och regionutveckling.

GRs Mistra Urban Futures nätverk är uppskattat och erbjuder en form av vidareutbildning. Tjänstemännen som deltar upplever att en medverkan i nätverket ger omvärldsbevakning och att de får en övergripande nivå till sig som de kan använda i sitt arbete. Flera upplever att det hade varit bra om fler i deras organisationer hade kunnat ta del av kunskapen. Att det är ett nätverk där forskningen finns nära är en stor tillgång. Inom GR finns andra nätverk som inte erbjuder en kunskapsöversikt och forskningskoppling. Det är dock viktigt att träffas på samma premisser som forskarna. Kontinuiteten i nätverksträffarna är bra och att frågor diskuteras mer på djupet än i andra sammanhang. Fokusområden som nätverket valt som teman på träffarna är väldigt breda, men ändå samlade. Det vore intressant att

Bild: Lars Forsstedt.

utveckla kunskap om rörelse och transporter inom något tema.

Det finns också kommuner som medverkar i projekt och ofta går på seminarier som arrangeras inom Mistra Urban Futures, men som inte är aktiva i GR-nätverket. Antingen på grund av bristande resurser eller bristande intresse.

Exempel på seminarieserier med aktuella ämnen är *Urban Research* och *Urban Lunchtime*. Under dessa tillfällen finns möjlighet för fler att ta till sig kunskap utan att veta att det är Mistra Urban Futures som står bakom.

Som individ lär man sig mycket när man är engagerad, men det är svårare att förändra en organisation, det kräver stor delaktighet och tar tid. Att fler deltar i Mistra Urban futures kan förhoppningsvis utveckla den egna organisationen på sikt. Det är väldigt svårt att sprida kunskap inom organisationen till de som inte är delaktiga och ju längre man är ifrån Göteborg desto större blir avståndet och gör det därmed svårare att delta ofta.

Centrumet är en etablerad plattform som ger tyngd och legitimitet. Det transdisciplinära angreppssättet gör att verksamheten får en hög nivå. Flera tjänstemän uttrycker en personlig bekräftelse och tillfredsställelse av att delta i olika nätverk kopplat till Mistra Urban Future. En tjänsteman uttrycker ”*Man känner sig stolt över att delta i olika Mistra Urban Futures sammanhang*”.

Projektmedverkan

De kommuner som har deltagit i fokusgruppen *Affärsdriven stadsutveckling* har upplevt det som väldigt värdefullt. När det finns ett beslut om att kommunen ska delta aktivt i ett forskningsprojekt eller nätverk så påverkar det också utvecklingen lokalt i kommunen. Det finns mycket kunskap i gruppen och genom att blanda in forskning kan diskussionerna lyftas en nivå.

De kommuner som medverkar i *Det urbana stationssamhället* upplever stor nytta av deras medverkan. Projektet erbjuder skräddarsydda koncept och delprojekt som är enkla för kommunen att haka på och seminarier som är väldigt konkreta och relevanta anordnas. Dessutom skapas ett forum där kommunerna får mötas över sektorsgränser och även träffa andra aktörer, Länsstyrelsen, Trafikverket med flera och diskutera stationsnära planering.

I arbetet med kunskapsöversikten dialog i stadsbyggnad deltog en tjänsteman från Tjörns kommun i skrivprocessen tillsammans med en forskare och upplevde det som väldigt givande. ”*Att delta i projekt är som en vidareutbildning, vilket är jätteviktigt för att kunna attrahera duktiga kommunala tjänstemän*”.

Lerum har deltagit i ett följeforskningsprojekt om dialog i planeringen i Gråbo. Tack vare projektet har kommunen fått löpande återkopplingar på hur samtalet med medborgarna i kommunen fungerar. Våren 2014 tog kommunstyrelsen beslut om åtgärder som har direkt koppling till projektet.

Det är svårt för en enstaka mindre kommun att driva ett eget forskningsprojekt. Utan Mistra Urban Futures hade kommunerna inte haft ork att arbeta upp den kontaktyta som krävs. Olika projekt ger kommunerna möjlighet att driva frågor som de inte orkat driva annars. Kommunerna slipper göra mycket själva, de får veta vad andra gjort och seminarier arrangeras via Mistra Urban Futures. Det är en tidsbesparing och därmed också kostnadsbesparing. Att bjuda in till Mistra Urban Futures seminarier med forskare ger tyngd och kommunen kan nå ut bredare.

Avtryck och synergier

Om ett arbete eller en utvecklingsprocess pågår parallellt i kommunen med liknande frågor så befruktas det av att det pågår relevanta projekt inom Mistra Urban Futures. För Ale kommun kom *Det urbana stationssamhället* i rätt tid

eftersom de utvecklar sina stationssamhällen just nu. En medverkan i projektet kan bidra till att stationssamhällena utvecklas på ett bättre sätt i framtiden.

Begreppet Urbana stationssamhällen har etablerat sig vilket möjligtvis ändrar tankesättet kring utvecklingen av stationssamhällena i GR. I Härryda fick kommunen en insikt om att de är ett gott exempel på utveckling av stationssamhället i Mölnlycke, vilket har gett mycket bekräftelse för det egna arbetet. Både i Härryda och i Ale, som medverkar i projektet, upplever tjänstemännen att projektet har lett till att politikerna har börjat prata mer om begreppet stad på ett annat sätt än vad de gjorde innan.

Varje kommun tror ofta att den egna kommunen är unik, men det blir en ögonöppnare att inse att det finns många gemensamma utmaningar. Det kan också vara värdefullt att inse att det är flera kommuner som inte vet hur man hanterar en viss fråga och då kan man gå samman och lyfta det som ett utvecklingsprojekt.

Samarbete inom Mistra Urban Futures skapar ännu fler samarbeten då kommunerna träffas vid sidan av och diskuterar andra frågor. Mistra Urban Futures kan även ge en skjuts i kommunens övergripande arbete med hållbar utveckling. Att forskare kommer utifrån och ställer frågor kring hur olika kommunala projekt och processer ska kunna bidra till hållbar utveckling förstärker de egna processerna. Genom Mistra Urban Futures är det också möjligt att ta fram faktaunderlag i forskningsprojekt som ger grund för argumentation och förslag till beslut.

Fortsatt arbete och samverkan

För att fler ska få möjlighet att delta i Mistra Urban Futures verksamhet så är cheferna viktiga eftersom de behöver tala om vilken person som ska medverka i olika Mistra Urban Futures sammanhang och ge mandat till arbetet. En utmaning är att förankra internt, utan att för den sakens skull överrösa med information.

Kommunernas organisationsstrukturer med stuprör kan vara en begränsning. Det krävs ett gott samarbete på tvärsen för att Mistra Urban Futures ska kunna göra skillnad.

Bild: Johan Alp.

Flera tjänstemän i nätverket lyfter att de skulle önska att kunskapen, som byggs upp och mötet med forskare, kommer politikerna till del. Det krävs troligtvis enskilda insatser som vänder sig främst till politiker för att skapa möjlighet för forskare och politiker att mötas. GR är en viktig organisation i det sammanhanget. Att politiker bjuder in politiker skulle kunna vara en möjlighet. Många politiker gör väldigt mycket och det är svårt att trycka in fler saker i deras kalendrar. Events på olika platser i regionen inom de olika projekten som finns, hade varit väldigt bra för att göra verksamheten mer tillgänglig.

Det har inte funnits så mycket internationell koppling mellan GR och andra plattformar inom Mistra Urban Futures hittills. Hur kan kopplingen mellan vad som är relevant i Stenungsund göras relevant för Kisumu och tvärtom? Vad är det som händer i övriga plattformarna som är intressant för oss här? Ofta är det liknande utmaningar som vi står inför, dock i en helt annan kontext. Inom projektet *Staden som värdenätverk* är väldigt mycket statistik framtaget som visar tydligt på Göteborgsregionens utmaningar. Hur kan man dra erfarenhet från de utmaningar som Manchester stått inför i Göteborg som står inför liknande frågor? Det är jätteviktigt inför nästa fyraårsperiod att samla det vi sett och utbyta erfarenheter med de andra plattformarna. Det finns också ett värde i att behålla det lokala och regionala. Det kan också vara ovant att ta till sig mycket information på engelska. En tjänsteman i nätverket uttrycker att *"Mistra Urban Futures får inte bli ett så kallat finrum där inte alla får plats"*.

Det fortsatta arbetet i GR-nätverket underlättas av att nätverksträffarna är halvdagar och ligger i slutet av veckan. Oavsett var träffarna är i regionen är det svårt att komma och delta en heldag. Fokusområdena som GR utsett är väldigt bra att bygga på. En tjänsteman betonar dock att *"ur GRs perspektiv representerar kontaktpersonerna i nätverket praktiken, men i den egna kommunala organisationen är kontaktpersonerna på den strategiska nivån och det är personerna i bygg, drift och underhållsorganisationen som motsvarar praktiken"*. Det vill säga att det skulle behövas stöd för att nå ut till byggorganisationen och driftorganisationen i kommunen. Det är fortfarande en bit kvar till praktiken där det sker skillnad.

Det handlar också väldigt mycket om att i det fortsatta arbetet skapa bärare av frågorna, att tro på ett kunskapsbyggande och att tillåta att det tar tid.

4. Medverkan i rapporten

Följande personer ingår i nätverket för Mistra Urban Futures och har medverkat i framtagning av rapporten:

Lisa Ström, samordnare Mistra Urban Futures, GR

Ale kommun: Annika Friberg (miljöplanerare) och Magnus Blombergsson (stadsarkitekt)

Alingsås kommun: Johanna Carlsson (samhällsplanerare)

Göteborgs Stad: Pia Borg (planeringsledare)

Härryda kommun: Lennart Dahlgren (stadsarkitekt)

Kungsbacka kommun: Fredrik Högberg (miljöstrateg). *Fredrik har under sommaren 2014 avslutat sin tjänst i Kungsbacka och kommer att ersättas av Peter Reneby (kommunekolog).*

Kungälv kommun: Monica Wincentson (översiktsplanerare) och Henrik Levin (planchef)

Lerums kommun: Christian Mattsson (processledare) och Johanna Wahlqvist (miljöcontroller)

Lilla Edets kommun: Paul Mäkelä (samhällsbyggnadschef) och Daniel Åhman (mark- och exploatering)

Mölnåls kommun: Kenneth Fondén (planchef)

Partille kommun: Nina Hannula (planarkitekt). *Nina har under sommaren 2014 avslutat sin tjänst i Partille och kommer att ersättas av Maria Gunnarsson (planchef).*

Stenungsunds kommun: Amie Ramstedt (utvecklingsledare)

Tjörns kommun: Tinna Harling (planarkitekt)

Öckerö kommun: Sofia Wiman (planarkitekt) och Katarina Stensryd (näringslivs-
chef)

Göteborgsregionens kommunalförbund

Besök Gårdavägen 2 • **Post** Box 5073, 402 22 Gbg • **Tel** 031-335 50 00
Fax 031-335 51 17 • **e-post** gr@grkom.se • **www** www.grkom.se